

Stanje na svjetskom tržištu nafte i kretanje cijena naftnih derivata u Hrvatskoj

Svjetska godišnja **proizvodnja nafte** povećala se od 1970. do 2004. godine za 64 %. Prema predviđanjima World Research instituta iz New Yorka povećanje proizvodnje nafte nastavit će se do 2020. godine, kada će početi smanjivanje.

Svjetske zalihe nafte rastu brže nego proizvodnja, prema najnovijoj metodi procijenjeno je da će poznate zalihe nafte biti iscrpljene za 48 godina. Do te godine došlo se na temelju znanih zaliha nafte iz 1997. godine te poznate i predviđene potrošnje. Međutim s obzirom na istraživanja bazirana na suvremenim, jeftinijim tehnologijama, smatra se da će nafte biti i nakon tog perioda. **Zlatno razdoblje za istraživanje i pronalaženje novih zaliha nafte bilo je od 1986. do 1989. godine**, kada je stvoren veći dio razlike između proizvodnje i poznatih zaliha nafte u svijetu, dok su se od 1990. do 1996. godine poznate zalihe povećavale podjednakim tempom kao proizvodnja. **Srednji Istok posjeduje 65 % svjetskih znanih zaliha**, obje Amerike 16,1 %, dok nijedna druga regija nema više od 7 % svjetskih rezervi nafte. Od svih svjetskih regija **jedino je Europa zabilježila smanjenje poznatih zaliha nafte**, što je posebno izraženo u **naftnoj industriji Velike Britanije**, još uvijek najvećoj u EU, s poznatim zalihama od 4.7 mlrd. barela u naftnim poljima izvan zemlje.

Glavni „**naftni kontrolni paket**“ drži jedanaest zemalja udruženih u OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries), **kartel** (proizvodi oko 40 % ukupne svjetske nafte te posjeduje $\frac{3}{4}$ poznatih zaliha nafte) **koji dogovorom određuje količinu nafte koju će proizvesti**.

Zemlje OPEC-a pokazuju želju da se zaštite od nepredviđenih preokreta na naftnom tržištu, pritom se prisjećajući na azijsku financijsku krizu 1998. godine koja je pokrenula pad cijena nafte. **OPEC - ova je trenutačna proizvodnja nafte najveća u posljednjih 25 godina**.

Osnovno pitanje za razumijevanje mehanizma promjene cijena nafte je - tko može imati korist od visokih cijena? **Najveću korist od visokih cijena nafte u prvom redu imaju velike naftne tvrtke, zatim elite u zemljama proizvođačima nafte, financijske institucije** u koje se slijevaju naftni dolari izvoznika te **zemlje koje teže upravljati svjetskim događajima** i društvima radi stjecanja konkurentskih prednosti. Sigurno je da **visoke cijene nafte ne odgovaraju općenito industriji**, jer naftni šokovi potiču inflaciju, ona više kamatne stope, što dovodi do usporavanja gospodarskog rasta, a ni **slabije razvijenim zemljama**, koje nemaju naftnu proizvodnju, a koje su uslijed naftnih kriza postajale prezadužene.

Niska cijena nafte istodobno nepovoljno utječe i na gospodarstva država Srednjeg Istoka koja ovise o nafti, jer im niže cijene donose i manje zarade, što dovodi i do smanjenja ulaganja u druge gospodarske grane, koje je nužno ojačati žele li postati manje ovisni o nafti kada ona ne bude imala današnju važnost. **Visina ponude nafte na svjetskom tržištu** ovisi o proizvodnim kvotama proizvođača i izvoznika nafte te o količinama uskladištene nafte. Fridrih-Wilhelm Velmer, predstavnik njemačkog Saveznog ureda za geologiju i sirovine (BGR) tvrdi da je za višu cijenu nafte odgovorna nedovoljna eksploatacija praćena porastom potražnje. Takvo jednostavno objašnjenje kretanja cijena nafte upućuje nas na zakon ponude i potražnje kao opći obrazac tržišnog određivanja cijena robe, međutim po pitanju nafte situacija je znatno složenija, s obzirom da u naftnim poslovima sudjeluju brojni igrači koji imaju različite, često suprotstavljene ciljeve. Mogli bismo kazati da postoje **dva osnovna elementa** koji danas utječu na **visoku cijenu nafte**: složena vojno – politička situacija na Srednjem Istoku, koji posjeduje preko 65% poznatih svjetskih rezervi nafte, porast potrošnje u svijetu, naročito kineske, nastale uslijed ubrzanog gospodarskog rasta te **treći specifični - špekulacije** - faktor straha, hoće li nafte na tržištu biti dovoljno. Složenost mehanizma cijena nafte ogleda se i u nizu drugih faktora koji utječu na cijenu: količini komercijalnih zaliha u SAD, političkoj nestabilnosti u Venezueli, štrajku u Nigeriji i Norveškoj, terorističkim napadima u Saudijskoj Arabiji, krizi u Jukosu.

Poseban element koji utječe na cijenu nafte je dolar (korelacija nafte i dolara), koji uslijed povećanja cijena nafte (i velikog američkog vanjskotrgovinskog deficita) **već dulje vremena slabi u odnosu prema svim važnijim valutama**. S obzirom da članicama OPECa deprecijacija dolara stvara manje prihode, a trgovina naftom i plinom vrši se u dolarima, **one visokom cijenom nafte nastoje kompenzirati gubitke**.

Cijena sirove nafte sa Srednjeg istoka od 1949. godine do kraja 1970. godine iznosila je prosječno 1.90 USD/barel. Početkom 1973. godine popela se na 3.01 USD/barel. Nakon sastanka OPEC-a u Beču 16. listopada 1973. godine (6. listopada dogodio se izraelsko – arapski rat) nafta je skočila na 5.11 USD/barel. Novi skok dogodio se 1. siječnja 1974. godine nakon sastanka OPEC-a u Teheranu, kada je cijena nafte skočila na 11.65 USD/barel. Sljedeći veliki skok cijena nafte uslijedio je za vrijeme iranske krize

(1979/1980. godine), kad je nafta skočila sa 12 na 35 USD/barel. Sredinom 80-ih cijena barela je pala na 12 USD/barel te se 1990. popela na 20 USD/barel. Početkom 1998. godine cijena nafte iznosila je 9 USD/barel, u 2000. godini popela se na preko 30 USD/barel, da bi u listopadu prošle godine dosegla tada rekordne razmjere od 55 USD/barel.

Nakon burnih događaja na svjetskim tržištima nafte početkom travnja, kad je njezina cijena skočila na rekordnu razinu od 58 dolara po barelu, situacija se u svibnju i lipnju donekle normalizirala. No, kolovoz je donio nove šokove i divljanje cijena. Probijena je granica od 70 dolara za barel. Razina cijene nafte od preko 70 dolara za barel na američkom tržištu (njujorška burza roba za WTI tip nafte) novi je nominalni rekord. Ni cijena nafte u Europi (Brent tip iz Sjevernog mora) ne zaostaje puno. Iako u povijesnom smislu cijena nafte nije dosegla najviše razine (korigirano za kretanje inflacije, najviša cijena nafte je ostvarena u razdoblju od 1980. do 1982. godine za vrijeme naftnog šoka).

Tijekom kolovoza cijene sirove nafte nominalno ponovno su dostigle rekordne vrijednosti: barel nafte sada košta 50 posto više nego prošle godine, u kolovozu. Dostigavši 70 dolara (Cijena Nymex Light sirove nafte je u ponedjeljak ujutro pod utjecajem uragana Katrina dosegla rekord od 70,80 dolara za barel - iako je nešto kasnije Nymex Light, najcitiraniji ugovor za naftu, ipak ponovno pao na 69,29 dolara za barel, 3,16 dolara više nego u petak), barel nafte se sve više bliži rekordu od – preračunato u današnje cijene – 80 dolara, na koliko je skočio 1979, nakon revolucije u Iranu. Predviđa se kako će jesen donijeti novi rast cijena iako visoka cijena nafte stvara zabrinutost u svijetu za opći gospodarski rast.

Skoku cijena nafte pridonosi nekoliko čimbenika. Odnos SAD-a i Irana stvara i kratkoročni i dugoročni rizik s obzirom da je Iran drugi najveći proizvođač nafte unutar OPEC-a i četvrti na svijetu. Nastavak programa konverzije urana u Iranu odrazio se na tržištu nafte strahovanjima oko mogućih posljedica na opskrbu iz druge po proizvodnji članice OPEC-a ukoliko bi Ujedinjeni narodi uveli sankcije protiv Irana, zemlje koja drži oko 10 posto svjetskih naftnih rezervi. Nastavak rasta potražnje s gospodarskim rastom iz SAD i Kine je i dalje bitan čimbenik za cijenu nafte jer nalazimo se u situaciji da se potroši sve što bude proizvedeno. Treći, prvenstveno kratkoročni, čimbenik jest sezona uragana koja može narušiti kratkoročne isporuke nafte s naftnih platformi u ugroženim područjima. U Saudijskoj Arabiji ima razloga za zabrinutost oko sigurnosnog stanja. Politička nestabilnost ugrožava Irak, ali i Venezuelu i Nigeriju.

Smanjenje proizvodnih i rafinerijskih kapaciteta isto je tako pridonijelo skoku cijena nafte. Od 20. srpnja, četrnaest prekida rada u američkim rafinerijama podgrijalo je spekulacije da opskrba neće uspjeti udovoljiti potražnji. S druge strane, kako tvrdi izvršni direktor Međunarodne agencije za energetiku (IEA) Claude Mandil, tržište nafte već dulje vrijeme ne funkcionira dobro jer potražnja ne reagira u značajnijoj mjeri na poruke koje šalju cijene. Upravo stoga vodeća investicijska banka u svijetu Goldman Sachs i dalje ostaje pri svojoj procjeni kako bi se već do kraja ove godine cijena nafte mogla udvostručiti i dosegnuti iznos od 105 dolara za 159 litara nafte (jedan barel). Neki govore čak i o 120 dolara. Utemeljenje u toj procjeni Goldman Sachs vidi u činjenici da je zbog nesigurne političke situacije vrlo ograničena ponuda nafte iz Iraka, Nigerije i Venezuele te da je potražnja Kine i Indije za crnim zlatom već dosegla razmjere koje svjetsko tržište teško može pratiti. Meksička proizvodnja, kao i ona u Sjevernom moru (Norveška i Velika Britanija) također je u opadanju, a povećanje se jedino bilježi u Ruskoj Federaciji.

S druge strane, visoku cijenu nafte uvjetuje i situacija u SAD-u. Naime, nikad poslije naftne krize iz sedamdesetih godina američke pričuve nafte nisu bile na nižim razinama. Nadalje, postoji opravdana bojazan da se neće moći pokriti potražnja za naftnim derivatima tijekom kasne jeseni i zime.

Intervencije OPEC-a, organizacije zemalja izvoznica nafte koja ostvaruje više od 55 posto svjetskog izvoza, poput povećanja dnevne proizvodnje za 500.000 barela iz ožujka, čime je doseguta ukupna proizvodnja od 27,7 milijuna barela na dan, dosad su se pokazale kao učinkovita šok-terapija za rast cijena. Valja imati na umu kako i članice OPEC-a imaju svoje gornju granicu koju ne smiju prijeći. Ona sada iznosi 30 milijuna barela na dan. Ukupna svjetska proizvodnja je oko 85 milijuna barela na dan.

Problemi s cijenom nafte izravno se odražavaju na ukupno svjetsko gospodarstvo. Znajući za značenje nafte kao energenta u proizvodnji električne energije, za pogon motornih vozila, zračnog i pomorskog prijevoza, te u konačnici troškova proizvodnje, jasno je kako bi rast cijena nafte mogao bitno ugroziti svjetski gospodarski rast.

S druge strane, kad god dođe do naftne krize, javljaju se i spekulacije koliko velike su svjetske pričuve nafte. Prema procjenama američkog časopisa Scientific American, do početka ovoga tisućljeća u svijetu je proizvedeno ukupno više od 800 milijardi barela nafte. Poznate pričuve iznose oko 850 milijardi barela, a one neotkrivene procjenjuju se na oko 150 milijardi.

To je oko 1000 milijardi barela i podudara se s procjenama OPECA-a o 1050 milijardi barela. Prema tom izračunu, do 2050. godine bit će potrošen i posljednji barel nafte. S druge strane, prema predviđanjima IEA World Energy Outlook do 2030. godine globalna potražnja za primarnom energijom nadmašit će onu iz 2000. godine za dvije trećine i dosegnuti 15,3 milijarde tona nafte godišnje. Znajući sve to, jasno je kako problem s naftom mnogostruko nadilazi onaj s njezinom skupoćom. Dakle, mogu se očekivati nove naftne krize i potresi na svjetskom tržištu.

Na trenutnu situaciju najveći utjecaj ima uragan Katrina koji je prouzročio zatvaranje oko 95 posto proizvodnje sirove nafte i 88 posto proizvodnje prirodnog plina u Meksičkom zaljevu, koja čini oko četvrtinu ukupne proizvodnje nafte u SAD-u. Organizacija zemalja proizvođača nafte (OPEC) objavila je da će uložiti maksimalne napore kako bi osigurala stabilnost globalnog tržišta nafte nakon uragana Katrina, najavivši da će o mogućim mjerama raspraviti na idućem summitu. Šeik Ahmed al-Fahd al-Sabah rekao je da će članice OPEC-a na summitu dogovorenom 19. i 20. rujna u Beču raspraviti o dodatnim mjerama kako bi u skladu sa svojim mogućnostima osigurala stabilnost svjetskih tržišta energenata kao temeljni uvjet očuvanja gospodarskog rasta i poticanja blagostanja u svijetu

Katrina je zatvorila i 40 posto kapaciteta SAD-a za proizvodnju nafte, 8,5 posto rafinerijskog i 11 posto kapaciteta za uvoz nafte. Nakon prolaska uragana Katrina prošlog tjedna pogođena područja se polako vraćaju u normalnu svakodnevicu. Od osam rafinerija koje su prestale sa proizvodnjom tijekom uragana pet ih je upalilo plamen. To je prvi korak ka pokretanju rafinerije, naime plamen je potreban kako bi u slučaju nenadanog isključivanja opreme sagorili ugljikovodici koji bi inače eksplodirali. Dvanaest je rafinerija ovih dana radilo sa smanjenim kapacitet, a sada se pomalo vraćaju na puni kapacitet. Dio zatvorenih rafinerija je već počeo sa radom dok će druge većinom nastaviti s normalnim pogonom tijekom tjedna.

Kretanje cijena nafte i tečaj dolara od 2001. godine može se vidjeti iz slijedeće tablice:

DATUM	TEČAJ USD	<i>Odnos prema vrijednosti 01.05.2001.</i>	NAFTA BRENT USD/BBL FOB	<i>Odnos prema vrijednosti 01.05.2001.</i>
01.05.2001.	8,53812	100%	26,39	100%
31.12.2001.	8,25481	96,68%	19,00	72,00%
31.12.2002.	7,24911	84,90%	30,35	115,01%
31.12.2003.	6,17061	72,27%	29,57	112,05%
31.12.2004.	5,62003	65,82%	39,15	148,35%
01.09.2005.	6,00517	70,33%	65,15	246,87%

Ovdje se vidi da je od sredine 2001. godine do rujna ove godine cijena sirove nafte porasla 2,5 puta, a tečaj dolara pao za 30 %.

Kako je za cijene u Hrvatskoj važan parametar cijena derivata na mediteranskom tržištu kretanje tih cijena može se vidjeti u slijedećoj tablici:

Naziv derivata prema Platt's-u	CIF-Med prosje siječan USD/t	CIF-Med prosje travanj USD/t	CIF-Med prosje svibanj USD/t	CIF-Med prosje lipanj USD/t	CIF-Med prosje srpanj USD/t	CIF-Med prosje kolovoz USD/t	CIF-Med prosje 1-8. 2005. USD/t	Razlika prosje i siječan %	Razlika prosje i kolovoz %	Razlika kolovoz siječan %
	P-UNL 50ppm (Eurosuper 95 NS)	396,00	528,15	471,63	498,21	548,45	595,27	528,39	133,4%	88,8%
P-UNL 50ppm - 8 (Eurosuper 95)	388,69	520,15	487,63	490,21	540,45	587,27	488,43	125,66%	83,17%	151,1%
EN 590 50ppm (EURODIZEL NS)			487,95	542,25	567,96	590,80	547,24	131,3%	92,6%	141,7%
G-0,2 (DIZEL)	401,80	501,42	464,75	501,59	543,14	558,28	487,68	121,37%	87,35%	138,9%
Tečaj kn/USD HNB	5,739	5,803	5,651	5,745	5,727	5,945	6,083	101,7%	97,1%	104,8%

Tablica pokazuje da prosječne cijene za prvih 8 mjeseci su 25-33% veće od cijena u siječnju, a prosječne cijene za prvih 8 mjeseci su do 8-13% manje od prosječnih cijena u kolovozu, a **cijene u kolovozu su 40 do 56% veće od cijene u siječnju**. Istovremeno promjene tečaja dolara su relativno vrlo male u usporedbi s promjenama cijena derivata.

Važno je znati da je unazad mjesec dana zabilježen izrazito veliki skok cijena derivata na tržištu mediterana. Ove cijene su osnovica za izračun cijena u Hrvatskoj. Iznos cijena na Mediteranu koje su osnovica za izračun kod pojedinih derivata se može vidjeti iz slijedeće tablice:

Vrsta goriva	CIF-Med	CIF-Med	CIF-Med	Omjer	Omjer	Omjer
	10.01.2005.	01.08.2005.	07.09.2005.			
	1	2	3	2/1	3/1	3/2
	USD/t	USD/t	USD/t			
MB s olovom SUPER 98	378,56	554,30	755,67	146,42%	199,61%	136,33%
BMB Eurosuper 95 NS		556,30	757,67			136,20%
BMB Eurosuper 95	372,56	548,30	749,67	147,17%	201,22%	136,73%
BMB Super 95	372,56	540,30	741,67	145,02%	199,07%	137,27%
BMB Super plus 98	399,06	628,98	823,00	157,61%	206,23%	130,85%
Dizelsko gorivo EUROIDIZEL NS		559,93	673,46			120,28%
Dizelsko gorivo EUROIDIZEL	402,69	548,73	659,99	136,27%	163,90%	120,28%
Dizelsko gorivo DIZEL	382,19	523,23	637,06	136,90%	166,69%	121,76%
Loživo ulje ekstra lako, LU EL	382,19	523,23	637,06	136,90%	166,69%	121,76%

Tečaj kn/USD HNB	5,7322548	6,063891	6,005273	105,79%	104,76%	99,03%
------------------	-----------	----------	----------	---------	---------	--------

Tu se može vidjeti da je npr. Osnovica za Eurosuper 95 od početka godine do kolovoza porasla za 47%, a nakon toga do 7. rujna još za 53%, dakle cijena je dvostruka (odnosno u odnosu na cijenu u kolovoza za 36%). Kod dizela je rast nešto sporiji i od početka godine do kolovoza cijena je porasla za 36%, a nakon toga do 7. rujna još za 30% (odnosno u odnosu na cijenu u kolovoza za 22%).

Ovako veliki rast cijena nafte, a pogotovo naftnih derivata jasno da nije posljedica povećanja stvarnih troškova proizvodnje već je djelomično posljedica povećane potražnje u Kini i Indiji, zatim određenih elementarnih nepogoda (npr. uragan Katrin u SAD koji je izazvao do sada nezabilježeni rast cijena benzina na međunarodnom tržištu u jednom danu za 106 USD/t tj. oko 16%), a djelomično i određenih špekulacija. Jasno da na sve ove faktore mi nismo mogli utjecati i da je to moralo dovesti i do povećanja cijena na domaćem tržištu.

Kretanje cijena naftnih derivata u Hrvatskoj

MPC cijene naftnih derivata formiraju se u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju cijena naftnih derivata (*Narodne novine br. 59, 9. 5. 2005.*) kojim se definiraju maksimalno dozvoljene cijene.

Glavni parametar u formuli za određivanje proizvođačkih cijena odnosno osnove za maloprodajne cijene je cijena derivata na tržištu Mediterana (prosjeak objavljenih kotacija u »Platt's European Marketscan«, na paritetu CIF Mediteran Basis Genova/Lavera).

U prvih 7 mjeseci INA je prodala oko 1.381.854.000 litara derivata, a u prvih 6 mjeseci uvezno je oko 230.000.000 litara derivata (OMV, Tifon, Petrol). Kod benzina najveći je udio Eurosuper 95 (48%) i Super 95 (40%), a kod dizelskih goriva je podjednak udjel EUROIDIZEL (29%), DIZEL (34%) i Loživo ulje ekstra lako (28%).

Godišnje INA uveze oko 4 miliona tona nafte, a domaća proizvodnja nafte je nešto malo ispod milion tona.

Kretanje prosječnih maloprodajnih cijena naftnih derivata za prvih 8 mjeseci je:

Vrsta goriva	MPC INA prosjeck siječanj	MPC INA prosjeck kolovoz	MPC INA prosjeck 1-8. 2005.	Razlika prosjeck i siječanj	Razlika prosjeck i kolovoz	Razlika kolovoz siječanj
	kn/litra	kn/litra	kn/litra	%	%	%
MB s olovom SUPER 98	7,26	8,18	7,85	8,03%	-4,21%	12,58%
BMB Eurosuper 95	6,81	7,91	7,34	7,76%	-7,76%	16,12%
BMB Super 95	6,71	7,82	7,24	7,84%	-7,97%	16,44%
BMB Super plus 98	6,94	8,10	7,47	7,65%	-8,32%	16,60%
EURODIZEL	6,15	7,22	6,74	9,58%	-7,15%	17,42%
DIZEL	6,04	7,05	6,56	8,59%	-7,55%	16,79%
Loživo ulje ekstra lako	3,49	4,47	3,98	13,98%	-12,47%	28,19%
Plavi dizel	3,44	4,21	3,78	9,80%	-11,51%	22,43%

Prosječne maloprodajne cijene naftnih derivata za prvih 8 mjeseci su za 8-14% veće od cijene u siječnju, a prosječne cijene za prvih 8 mjeseci su 4-12% manje od prosječnih cijena u kolovozu, **prosječne cijene u kolovozu su 13-28% veće nego u siječnju.**

ININA veleprodajna cijena u prvih 8 mjeseci je bila:

Vrsta goriva	PC INA prosjeck siječanj	PC INA prosjeck kolovoz	PC INA prosjeck 1-8. 2005.	Razlika prosjeck i siječanj	Razlika prosjeck i kolovoz	Razlika kolovoz siječanj
	kn/litra	kn/litra	kn/litra	%	%	%
MB s olovom SUPER 98	2,355	3,104	2,833	20,31%	-9,55%	31,81%
BMB Eurosuper 95	2,486	3,387	2,919	17,44%	-16,00%	36,23%
BMB Super 95	2,404	3,309	2,835	17,94%	-16,69%	37,63%
BMB Super plus 98	2,591	3,536	3,027	16,80%	-16,84%	36,46%
EURODIZEL	2,843	3,721	3,326	16,99%	-11,88%	30,89%
DIZEL	2,751	3,582	3,176	15,46%	-12,77%	30,21%
Loživo ulje ekstra lako	2,560	3,366	2,960	15,62%	-13,73%	31,49%
Plavi dizel	2,819	3,451	3,095	9,80%	-11,51%	22,43%

Prosječne ININE prodajne cijene naftnih derivata za prvih 8 mjeseci su za 15-20% veće od cijena u siječnju, a prosječne cijene za prvih 8 mjeseci su 10-17% manje od prosječnih cijena u kolovozu, **prosječne cijene u kolovozu su 30-38% veće nego u siječnju.**

Može se vidjeti da su:

- **Prosječne maloprodajne cijene u kolovozu su 13-28% veće nego u siječnju.**
- **Prosječne ININE veleprodajne cijene naftnih derivata u kolovozu su 30-38% veće nego u siječnju.**
- **Prosječne ININE marže u kolovozu su do 56% manje od marže u siječnju.**
- **Prosječne osnovice za PDV u kolovozu su 16-28% veće od osnovica za PDV u siječnju.** PDV po litri derivata u siječnju je bio 0,63-1,31, a u kolovozu 0,81-1,47 kn/l.
- **Prosječni udio trošarina i cestarina u MPC u kolovozu je 11-22% manji od udjela u siječnju**
- **Udio ININE PC cijene u maloprodajnoj cijeni u siječnju je bio 36-73%, a u kolovozu 43-75%.**

Kao što se može vidjeti ININE PC su brže rasle nego MPC što je jasno jer je dio koji pripada državi (trošarine, AC i HAC) fiksna, a samo manji dio tj. PDV je u postocima. Zbog toga se je udio trošarina i davanja za ceste smanjivao dok se povećao dio PC u MPC, a jedino je rasla osnovica za PDV tj. iznos PDV po litri goriva.

U Hrvatskoj od siječnja do kolovoza maloprodajna cijena BMB Eurosuper 95 je porasla za 16,12% (EURODIZEL za 18,21%, lož ulje 28%), a od početka kolovoza do 07. rujna cijena

BMB Eurosuper 95 je porasla za 1,66% (EURODIZEL za 3,64%) a od početka godine do 07. rujna za 18 % (EURODIZEL za 22,5%).

Prosječne ININE veleprodajne cijene naftnih derivata u kolovozu su 30-38% veće nego u siječnju. Udio ININE PC cijene u maloprodajnoj cijeni u siječnju je za BMB Eurosuper 95 bio 36% (Eurodizel 46%), a u kolovozu 43% (Eurodizel 52%).

Cijene BMB Eurosupera na tržištu Mediterana od siječnja do kolovoza je porasla za 47% (EURODIZEL za 36%), a od početka kolovoza do 07. rujna cijena BMB Eurosuper 95 je porasla za 54%, a od početka godine do 07. rujna za 101% (EURODIZEL za 28%, a od početka godine za 64%).

U isto vrijeme cijena nafta je porasla od siječnja do kolovoza za 34%, a od početka kolovoza do 07. rujna za 7%, a od početka godine do 07. rujna za 42%.

Kretanje cijene derivata na mediteranu i tečaja koji će ući o obračun za slijedeći period od 13.09. do 26.09.2005 su slijedeći:

DATUM	TEČAJ kn/USD	CIF-Med USD/t			NAFTA BRENT FOB
		EUROSUPER	EURODIZEL	DIZEL	
29.08.	6,013988				65,93
30.08.	6,061008	750,00	661,00	624,63	66,11
31.08.	6,075967	789,75	677,00	639,63	66,84
01.09.	6,019970	813,75	695,75	656,25	66,96
02.09.	6,013988	763,00	678,00	640,25	65,90
05.09.	5,938835	738,00	660,50	626,75	64,31
06.09.	5,940960	691,50	668,50	634,88	64,02
07.09.	5,986185				
08.09.					
09.09.					
Prosjek	6,005273	757,667	673,458	637,063	65,72
Prosjek prethodno obračunsko razdoblje	6,005172	631,386	618,920	592,011	65,15
Postotak promjene (%)	0,00%%	20,00	8,81%	7,61%	0,87%

Analiza izračuna za slijedeće obračunsko razdoblje pokazuje izuzetno veliki (do sada nikada zabilježeni) rast cijena benzina na Mediteranu i to u jednom danu za čak 106 USD/t na 750 USD/t i zatim za još iduće dane porast za 40 USD/t i 24 USD/t, a nakon toga blagi pad na 691 USD/t, s vjerojatno daljnjim vrlo blagim trendom pada. Sada je novi obračunski prosjek veći za 20 % od prošlog obračunskog prosjeka za benzine. Što se tiče dizela on je rastao nešto sporije prvo za 31 USD/t na 661 USD/t, pa 16 USD/t i 18 USD/t na 695 USD/t, a nakon toga blagi pad na 668 USD/t i sada je novi obračunski prosjek veći za 8,81%. Istovremeno novi prosjek sirove nafte je veći samo za 0,87%. Dakle, derivati su rasli osjetno brže nego sirova nafta (u prvom redu kao posljedica uragana Ketrin koji je oštetiio veliki broj rafinerija u SAD).

Izračun maksimalno dozvoljenih cijene derivata u Hrvatskoj za slijedeći obračunski period

Vrijednosti trenutno važećih cijena i maksimalnih vrijednosti po formuli (za trenutno važeći obračunski period i slijedeći obračunski period – djelomični izračun)

Vrsta goriva	MPC prošli period INA od 16.08.	MPC važeća INA od 30.08.	MPC FORMULA za slijedeći period od 13.09.	Moguća promjena MPC u odnosu na važeću	MPC FORMULA za važeći period od 30.08.	MPC FORMULA za prošli period od 16.08.
	kn/litra	kn/litra	kn/litra	u %	kn/litra	kn/litra
MB s olovom SUPER 98	8,30	8,30	9,62	15,86	8,89	8,68
BMB Eurosuper 95 NS	-	-	9,12	8,89	8,37	8,16
BMB Eurosuper 95	7,98	7,98	9,07	13,68	8,33	8,11
BMB Super 95	7,93	7,93	9,02	13,80	8,28	8,07
BMB Super plus 98	8,25	8,50	9,50	11,81	8,63	8,47
EURODIZEL NS	-	-	7,90	4,67	7,55	7,36
EURODIZEL	7,29	7,40	7,81	5,59	7,47	7,29
DIZEL	7,11	7,30	7,67	5,00	7,37	7,15
Loživo ulje ekstra lako	4,52	4,65	5,10	9,76	4,81	4,58

Uz trenutne parametre za slijedeće obračunsko razdoblje sve cijene benzina u formuli prema Pravilniku bi mogle biti preko 9 kn/l.

Važeća cijena **BMB Eurosuper 95 je 7,98 kn/l** (Eurodizel 7,40 kn/l), a maksimalna dozvoljena cijena prema Pravilniku je 8,33 kn/l (Eurodizel 7,47 kn/l).

Za iduće razdoblje maksimalna dozvoljena cijena prema trenutnom izračunu za **BMB Eurosuper 95 je 9,07 kn/l** odnosno za Eurodizel 7,81 kn/l. Prema postojećim cijenama cijene bi mogle porasti u skladu s pravilnikom za **Eurosuper 95 za 13,68%** odnosno za Eurodizel 5,59%.

Prema sadašnjim kretanjima teško je fiksirati gornju granicu cijena naftnih derivata bez mogućih posljedica za distributere i tržište naftnih derivata odnosno prihod u proračun. Sada je već jasno da je skoro nemoguće obraniti granicu od 8 kn/l jer je porast cijena u svijetu neočekivano velik, ali treba pokazati da vlada čini maksimalne napore u zaštiti standarda građana i konkurentnosti gospodarstva.

Moguće mjere kontrole cijene naftnih derivata su:

JEDNOKRATNE:

- **smanjenje carinske stope u Pravilniku s 4,2% na 0% (možda prvi korak na 2%) za goriva koja nisu EU kvalitete**
- **korekcija tj. smanjenje osnovne cijene derivata prema cijeni na tržištu Mediterana koje se ne objavljuju u kotaciji Platt'sa**

DUGOTRAJNE:

- **smanjenje ili promjenjiva trošarina (smanjenje bar za iznos povećanih prihoda od PDV-a – politički dobro jer pokazuje da se i vlada odriče dijela prihoda radi zaštite građana a ne da samo još više dobiva novca),**
- **smanjenje izdvajanja za autoceste**
- **smanjenje izdvajanja za ceste**
- **promjena stope PDV ili položaja u izračunu**

Sve jednokratne mjere imaju utjecaj na poslovanje INE i drugih distributera (zahtjeva samo promjenu Pravilnika).

Dugotrajne mjere utječu na prihod proračuna odnosno HAC i HC i potrebno (to zahtjeva i promjene u određenim zakonima).